

Találkozások Az üvegtechnikus

A Retek utcai buszmegálló-nál gyakran ácsorogtam kicsinyke (garázsból kialakított) műhelyének kirakata előtt. Érdekes, kacskaringós formájú laboratóriumi csövek, lombikok, fokmérők és más, üvegből készült termékek mutogatták magukat. Az ajtó fölött tábla: *Haibach József üvegtechnikus, üvegműves.* Korábban az üveges munkákról, csupán az ablakok üvegezése jutott eszembe, később volt alkalmam megfigyelni egy törekény fiatalasszony minden-napi munkáját. Még a benzines öngyújtók idejében volt, hogy a szomszédos menyecske benzines ampullákat készített és forgalmazott. Csodáltam, hogy a pi-cinyke üvegen levő benzín so-ha nem kapott lángra, nem rob-bant föl, amikor a gázcső ké-kés lángja fölé tartotta, hanem inkább meglágyult az üveg, és a végén szépen összeheggedt.

Kérdeztem a mestert, hogyan lett üvegtechnikus, üvegműves, hiszen nem mondható minden-napi foglalkozásnak. Elmondta, hogy ezt a szakmát szülőfalujá-ban nem láthatta, tapasztalhat-ta. Gyomán született. „Sváb származék az apám, de az anyám régi magyar dinasztia tagja volt.”

— *Hogyan és mikor találko-zott az üvegtechnikával?*

— Az üvegből készült dolgokat, mint termékeket veszi észre az ember. Például az iskolai kémia órákon, vagy a ka-rácsonyfa üvegdíszait csodálgatja, és így útjára indul a ki-váncsiság: vajon hogyan készül-hetnek ezek? Mert egyébként mit tud, lát a falusi gyerek az üvegből. Azt, hogy átlát az ab-lakon, vagy hoz az apjának az üvegen bort. Ennyi kevés a fantázia megmozgatásához.

A mester tanárosan magyaráz-gatja a pályaválasztás okásig összefüggéseit. Pedig ő maga igen nehezen talált rá saját út-jára. A gyomai gyerek örült, hogy a vasútnál alkalmazták, a csabai állomáson szolgált, igen sokat utazott. „De kérem, melyik fiatalember szereti, ha se szombatja, se vasárnapja nincs.” Viszont kicsiny kora óta von-zotta a népművészet, a kézmű-tpar.

— *A főlészabadulás után gyak-ran rendeztek úgynevezett „vi-dám vásárokat”, ahol fazekasok, bőrdíszművesek, keramikusok mutatták be termékeiket. Akkor nekem már eszembe jutott, hogy üvegből is lehetne szép dolgokat készíteni, és az előbb említett mesterekkel együtt megjelenni a nyilvánosság előtt. Még fiatal voltam, amikor a neonfóliárok is megjelentek, azután már nem volt maradásem a vasútnál. Föl-mentem Budapestre és jelent-keztem a neonyártóknál.*

— *Egyszerű és sima út.*

— Nem volt az olyan egysze-rű, legalább hatvanan jelentkez-tünk, harmincat vettek föl. Előbb fölvetélni kellett kézügyesség-ből.

Plasztikusan bemutatja Haibach József, miként kellett egy hosszú ceruzát, majd egy üveg-csövet forgatni mind a két kéz-zel, de úgy, hogy a rudacska „fordulatszám” arányos legyen, aztán gázláng fölé tartották a fölvetélt darabkát. „Olyan alkotások születtek, hogy a kedve is elszállt az embernek. Ebből Jóska, nem lesz szakma.” Persze a mesterek jobban látták, hogy kinek milyen az ügyessége, s kiből lehet mester.

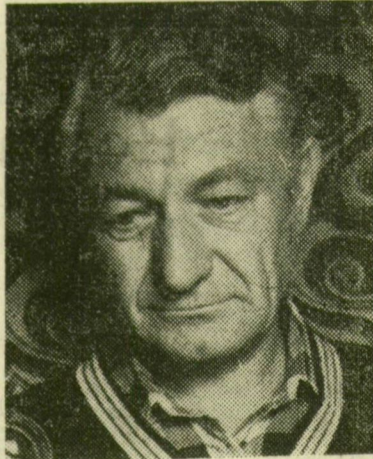
— *Milyen képzés következett?*
— Valójában ez szakmai tan-folyam, atképzés volt. Remek ember keze alá kerültem, aki sokoldalú, különleges képességű szakember volt. Az üvegműves-ség minden területét, a laboratóriumi berendezéseket, dísztar-gyakat és neobütéket, fóliáto-akat egyformán el tudta készíte-ni. A szakma minden csinját-bínját ismerte és gyakorolta. Amikor befejeztük a tanulmá-nyokat, harmincből négyen maradtunk.

— *Ez nagyon rossz arány.*

— Arról van szó ugyanis, hogy valaki ebbe a szakmába vagy gyorsan beletanul, vagy fogja a krlapját és továbbáll.

— *Emlékszik az első munká-jára?*

— A Lenin körúton, a Vörös Csillag mozi föliratát készítettem társaimmal. Ma is az látható az

épület homlokzatán. Persze olyan, mint az öreg fejsze, hol a nyelét, hol a fokát cserélik, de megmarad öreg fejszének. Így áll a mozi fölirata is.

— *Miért nevezik önöket tech-nikusnak? Hiszen éppen olyan mesterség, mint bármelyik más, melyeket a szakmákstanulók-iskolákban oktatnak.*

— A korábbi megnevezés ma-radt a köztudatban, mint pél-dául a fogtechnikusoknál. Kül-önben a hivatalos megjelölés üvegműves.
Fölpergeti az eseményeket Haibach József. Szerette ugyan a fővárost, de nagyobb önállóságra vágyott, s kapóra jött egy miskolci cég hirdetése, hogy ön-álló üvegtechnikust keresnek, aki betanítt kezdőket is a mes-terség fogásaiba. Több jelente-ző közül őt választották. Áttele-pült az északi városba. A sem-miből hoztak létre egy neonfó-liáratokat készítő üzemet. Nem is oly régen még őt tanították, most ő lett a tanár. Úgy tűnt, hogy a miskolci kirándulás végleges lesz.

— *Mégis Szegedre jött, miért?*

— *A szegedi egyetem kereste üvegtechnikust, és elszerződtem a JATE-hoz.*

Persze a lakóhely és az állás-változtatás egyáltalán nem je-lenti azt, hogy természetéből fakad a jövés-ménés. Családi kör-ülmények vezették Szegedre. Gyerektelenek voltak, s úgy adó-dott, hogy magukhoz vették egy fiatalasszonyka két éves fiát és tízeves kislányát. A gyerekek anyja egyedül élt, majd később megbetegedett és elhunyt. „Ne-héz milióból kerültek hozzánk a gyerekek. A gyámhatóság em-berségesen intézte az ügyeket, de a volt környezet, s ismeret-ségek hátrányosak voltak. A változás csak előny lehetett a gyerekeknek.” Különben is a leányuk érettségi után a szegedi egyetemre került medikus-nak, s mint első osztályú kosar-as itt tudott sportolni.

Nézem a műhelyt és kérde-zek: — *Most mégis önálló, nincs az egyetemén.*

— A JATE csak szerződéssel alkalmazott Laborfelszereléseket készítettünk. Kértem, hogy mel-lékfoglalkozásként engedélyezzék az önállóságot is. Az nem volt járható út. Igazuk nem is vi-tatom, hiszen bármikor gyanúsít-ható lehet az ember, hogy ott maszokol. 1981-ben váltottam ki az ipart, azóta mindent készí-tek, még gyerekkori álmaim is megvalósítottam, s gyakran hívnak népművészek, kézművesek társa-ságában bemutatókra, vásárokr-a.

Nézegetem a műhely berende-zéseit: csiszológép, vákuumszi-vattyú, fűtőtranszformátor, gáz-stekker (kézi és asztali, olyan a vége, mint a hegesztőpisztolyo-ké). A mester előlű egy üveg-csövet, a gázláng fölé tartja, forgatja, majd finoman fúj egyet a csöbe, és megjelenik egy szá-bályos gömb, kis csipesszel hoz-zzáér a gömbhöz, szív a leve-gőből, majd újra fúj és kész egy karácsonyfadísz. Ez igen egysze-rűnek tűnik, mégis különös te-hetség kell hozzá. Ahogyan a laborfelszerelések készítéséhez is: automata burretta, gyorsle-párló és más egyedi darabok elkészítése a mesterség magas-iskolája. „Az ember idegrend-szere irányítja a munkát, előbb reagál, mint az elképzelem, el-határozásom, hogy most hogyan is kellene. Mire eddig eljutok, kész a kívánt fordulat.”

Szépek az üvegműves dísztar-gyai. Lámpaburák, gyertyatartók, szelencék, borloplók, ékszer-tartók és mások.

Egy idős néni régi üvegszelen-cét hozott a műhelybe, talán meg lehet javítani. A mestertől elköszöntem

GAZDAGH ISTVÁN

Muzsikáló Prága

A „száztornyú Prága!” „Arany Prága!” „A művészetek városa!” „A zene városa!” Ilyen és még ki tudja hány hasonló elragadtatott jelzővel illeték már Csehszlovákia szépséges fővárosát! Aki ott járt, bizonyára elismeri, hogy a dicséret szavak találóak és igazak. Az *Ováros* elbűvölő hangulatú, girbe-gurba szűk utcáskái, emberlép-tékű pompás palotái, terei, az ezüstös, susogó vizű Moldva számta-lan ékes diadéjával a karcsú hidakkal, s a bámulatosan szelíd, kedves hatyú- és sárlycsapatok, vadkacsák tömegével, a *Kampa* (a prágai Velence) varázslatos látványa, a *Malá Straná* (a Kis Ódál) pazar évszázados épületei, s a fenséges királyi várban, a *Hradcsinban* az égit szökellő grandiózus, köcsipkés csoda, a *Szt. Vitus székesegyház*, mind megannyi „megállj”-t parancsoló hívogató. És a XX. század emberének — a világ minden tájáról ide áramló — nyüzsgő, tarka áradata eleven életet lehel az évezredek történelmet mesélő bájos, gyönyörű városba.

Október végétől a magyar és a cseh zeneművész-szövetség jó-voltából nemcsak a város kíná-lta megszámlálhatatlan sok látni-valóban gyönyörködhettem, ha-nem a kortárs cseh zenében is. A „Ma zenéje” címmel rendez-ték meg azt a nagyszabású hang-versenysorozatot, melynek előké-sztésén már 1980 óta dolgoztak. Ez, egyik legreprezentatívabb eseménye volt a már év eleje óta tartó „cseh zene évé”-nek. 1984 ugyanis igen sok cseh zene-szerző ünneplését teszi lehetővé, mivel vagy születési, vagy halá-lozási évszámaikban fordul elő a négyes szám. Így például *Sme-tana* 1824-ben, *Janáček* 1854-ben, *Josef Suk* 1874-ben született, vagy *Smetana* 1884-ben és *Dvo-rajk* 1904-ben halt meg, hogy csak a legnevesebbeket említssem. A koncertek szervezéséből igen so-kan kivették részüket, így a kul-turális minisztérium, a cseh ze-nei társulatok, a köznevelési in-tézmények, tanácsok, s a cseh Zenei Alap is.

Am a hivatásos muzsikusok mellett nem maradtak le az amatőr zenészek sem. Mivel a teljesség gondolata volt a vezér-elv, valójában a zene minden műfajában működő muzsikus bekapcsolódott e már-már mozga-lomnak nevezhető értékes tény-kedésbe, melynek célja, hogy a zene minden területén egy még magasabb minőségi szintet érje-nek el.

A Ma zenéje koncertjein a legfrissebb cseh kompozíciókból kínáltak ízelítőt, csupa olyan művekből, melyek az utóbbi éveiben készültek, vagy kiemel-kedő sikert arattak. Nemcsak az országban belüli, hanem a net-zetközi kulturális kapcsolatok létre-jöttét, illetve erősítését is igen fontosnak tartják, s éppen ezért hívtak meg több külföldi megfi-gyelőt. Így Ausztria, a Német Demokratikus Köztársaság, Ju-goszlávia, Lengyelország, Bulgá-ria s Magyarország küldött mu-zsikus képviselőket.

Prágai tartózkodásom idején a „Ma zenéje” nagyzenei koncertjei már jelentek, de így is tökéletes képet kaptam a cseh zenei életéről, hogy zömében ka-marazsuzikát hallgathattam. Ok-tóber 28. volt csak kivétel, amik-or is a Divadlo na Vinohradech (Szinház a szőlőkben) aranyo-zott ékszerdoboz szépségű pom-pás termében a Szövetségi Bel-ügyminisztérium Központi Fű-vőzenekara mutatkozott be. A zenekart a legmagasabb állami díjjal, a „Vörös Csillag” kitünté-téssel jutalmazták, s emellett az „Alkotás Érdemrend” birtokosa is. A mintegy 60 tagú fűvősegít-

tes impozáns hangzással, nagyon tisztán s pontosan játszott. Ter-mészetesen a katonazenekarok szórakoztató zenéjét, a változatos hangszerezésű, üde polkákat, ke-ringőket, indulókat, de mindezt a legmagasabb színvonalon.

Ugyanazon a napon, az 1100 főt befogadó, igen jó akusztiká-jú Dvorák-teremben hallottunk egy remek kamarakonzertet. Ki-emelkedő élményt nyújtott *La-dislav Kubíknak* (a Cseh Zene-művész Szövetség főtükára) basszusklarinétra, brácsára, zong-orára, ütőkre és szoprán hang-ra írott, „A harcok feleségének panasza” című műve. A vokális és hangszerezés zenéhez egyaránt kiváló érzékkel nyúlt, s a kor-szerű hangvételű, izgalmas kom-pozíciót egészen kiemelkedő elő-adásban hallottuk. Érdemes meg-jegyezni *Brigita Sulcova* szop-rán dalénekesnő nevét, akit a kortárs zenék nagyszerű, igen szuggesztív előadójaként ismer-tünk meg. A koncert másik nagy felfedezése a *Due Boemi* di Praga! *Josef Horák*, a duó egyik tagja, akit „a basszusklarinét Paganinijé”-nek kereszteltek el az USA-ban, s aki elképesztően „mindent tud” hangszerén, s partnereje a zongoránál, *Emma Kovárnová*. Ilyen nagy tehetsé-gű, ritka hangszeren játszó mű-vészten igen elvétve hallunk. Kivé-teles élményt jelentene a ma-gyarországi közönségnek is, ha játékát megismerhetné. A színes programú koncerten még egy pompás regisztrálású, impozáns orgonafreskót hallottunk *Klement Slavickýtól*, s *Ivo Jirasektől* egy gusztnus cimbalomdarabot, s még néhány színes kamarazene-t. A *Due Boemi* de Praga, s más művészek előadásában. A továb-bi kamarakonzertek a varázsla-tos szépségű *Malá Stranán*, a gazdag díszítésű, túlkros hang-verseny-, azaz a lovagteremben, a *Waldstein-palota* épületében voltak.

Meglepődve tapasztaltuk, hogy a mai cseh zene általában igen magas színvonalú. Összességé-ben figyelemre méltóbbnak ér-zem, mint például a múlt száza-di cseh zenét, amikor is néhány kiemelkedő komponistán kívül nem volt érdemleges, illetve is-mert szerző a külföld számára. Azóta felnőtt egy új nemzedék, aki igen megbízható mesterség-beli tudást, fantázia- és inven-ciógazdag kompozíciók széles vá-lasztékát képes nyújtani, s akit érdemes lenne nálunk is megis-mermi, annál is inkább, mivel nem is kell messzire menni ér-tük. Nem tiporják a hallgatóság

idegeit embertől elrugaszkodott hanghatásokkal, zörejenekkel, a dallamot is merik vállalni, még-is roppant korszerű, friss hangula-tú, elmélyült gondolati tartal-makat hordozó, embert gazdagi-tó zene, amit alkotnak.

J. Pauernek, a prágai zeneaka-démia professzorának például igen sok tehetséges tanítványa fut a cseh zene élvonalában. *Kubík* is az ő tanítványa volt, s az 1950-ben született *Otomár Kvech* is, akinek az *Átváltozások* című érdekes szimfonietta-ját hallottuk hegedűre s vonós hang-szerekre. Igen tehetségesen és fi-noman ötvözi a hagyományos, s az aleatorikus zenét. *Pavej Hula* nagyszerű hegedűs szolistaként mutatkozott be a magánszólam előadójaként. Nagyon jó harsona-művész *Karel Zelenka* is, aki *Josef Matej Szonáta* harsonára és 12 vonóshangszere című művét játszotta, de igen figyelemremé-ltő volt az *Eduard Fischer* ír-nyitotta *Suk* kamarazenekar is, amely *Vladimir Tichy* Szimfónia (No. 2.) 15 vonósrá című művét mutatták be remekül.

Nem véletlen, hogy a csehek-nél még az ételt is zenei hason-lattal dicsérik. „To je koncert!” (Ez egy koncert!). Azaz az étel is, ha ízlik, olyan jó, kellemes, pompás, mint egy szép koncert. Azt is mondják „Co Cech, to muzikant” „Ami cseh, az muzsi-kus”. Nem „aki”, hanem „ami”, figyelemzetett kedves tolmács-nónk, mikor azt hittem, hogy ta-lán magyartalanul fordított. Éo-pen azáltal, hogy „ami”-t mon-danak, fejezik ki, hogy a cse-heknek a hétköznapiok is, azaz mindent áthat a zene, nagyon szeretik, s érték is a muzsikát. Az sem véletlen, hogy a múlt században a magyar városi és színházi zenekarokban a német zenészek mellett éppen a cseh muzsikusok ültek. Azóta is ki-válóan képzett zenészek vannak minden műfajban. Kiemelkedő zongoristák — mint például *Frantisek Maxian*, a fiatal, sugárzóan tehetséges, csupa ideg, robbané-kony művész, aki szenzációsan játszotta el *Lubos Fiser* kiéle-zett kontrasztoktól hatásos, jó zongoradarabját. De nem egy kitűnő vonós és fűvös szólistát, kamarazsuzikust ismerhettem meg az egy hét alatt. Közülük is kiemelkedik a *Prazak* kvart-tett, kilenc éve játszanak együtt, bejárták Nyugat-Európát, s igen dicsérték a magyar Takács-kvartettet, akikkel egyszer Hol-landiában közös műsoron léptek föl. Fantasztikusan kidolgozott összjátékuk tökéletesen lebillin-cselő hatású, szinte foszforesz-kált a levegő körülöttük, szin-tiszta zenét keltekett életre *Jindrich Feld* kitűnő kvartett-jének előadása során.

Ami pedig nemcsak csodálat-ra, de irigységre is sajtított, hogy a mai zenének a fiatalok mellett legalább akkora koro-sabb közönsége is van. Az ösz-szes koncert telt ház előtt hang-zott el, számtalan lelkes, szim-patikusan értő, idősebb, s fia-talabb hallgató előtt. Sok kon-certterme is van Prágának, s ráadásul a hajdani szépséges főúri paloták szintén remek hangversenytermeket nyújtanak s ott vannak a gyönyörű temp-lomok is! A Prágai Tavaszon ki-vül még több állandó zenei ren-dezvénye is van a csehszlovák fővárosnak. Ilyen a minden év-ben látogatható „Új alkotások hete”, ami mindig a múlt évi termést reprezentálja, s „Az if-jú művészek és zeneszerzők fesztiválja”, mely szimfonikus és kamarazene-bemutatók helye. *Karlovy Variban* is „Ifjú pódi-um” címmel a fiatal zeneszer-zők és előadók mutatkozhatnak be évente. A zenekari fesztivál is rendszeresen ismétlődő ese-mény. A Cseh Zeneművész Sző-vetségnek évente általában 130 rendezvénye van.

Es ha már zenével jóllakott a vándor, nem kell sokáig keres-ni, hol öblítse le az élménye-ket. Az U Fleku (itt mérik a legjobb barna sör), a *Schnell*, a két macska, a *Vikárka* és 2 többi kedves, barátságos hang-ulatú vendézfogadó kikerülhe-tetlen. A *Pilseni sör* — tünde-ri tolmácsnónk szerint — a leg-egészségesebb, sőt még orvosság is. Igaza volt. Az *Arany Tigris* pilseni je, a pikáns sörszajttal, kevés pirospaprikával megszór-va, apróra vágott vöröshagya-mával, vékonyka szelet vajjal és barna kenyérral... „To je koncert!”

BERÉNYI BOGÁTA

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA